

КАКО СМО ДОЧЕКАЛИ ОСЛОБОДИОЦЕ

Необичан је био 21. септембар 1941. године у Ужицу. Немци су напустили град. Ужице ипак није одахнуло јер су на њихово место дошли четници. Владала је напрегнута атмосфера ишчекивања новог. У срцима родољуба у граду заискрила је варница неспокојства иза које су се криле жеље и наде. Било је одвратно гледати пијане четнике у смушеном врзмању улицама. С нестрпљењем се чекао нови догађај. Творци тог новог већ су ослободили већи број места у околини Ужица. Ужички партизански одред био је на домашају родног града, а ужички родољуби у граду на домаку слободе. Чули смо за успехе наших бораца и причали их једни другима. Живело се у Ужицу тога и тих дана у пуном интезитету узбуђења.

Сећам се, тада сам била омладинка, и знам како су наша срца куцала, куда су наше мисли стремиле, колико се наша активност у раду распламсавала. Радило се још од првих дана устанка. Омладина је била организована по групама, — Кошtica, Росуљани, Доварјаши... Спонтано се улагао труд, самоиницијативно, у све што би помогло напредовање ослободилачког покрета. Били смо млади, чак превише млади за један деликатан илегалан рад.

Разносили су се леци, вести, сакупљао се санитарски материјал. Омладинке су се спремале за болничарке... Групе су имале посебна задужења; свака је имала задатак да снабдева храном и материјалом по једну чету. Радовале смо се увек кад би добиле нов задатак.

Омладинке Коштице бринуле су се да чета, „Радоје Марић“ не оскудева у топлим чарапама, џемперима и другим потребама. Вуне нисмо имале колико је било потребно и колико смо ми желеле. Досетиле смо се. Јастуци у нашим кућама су се тањили. Невеште руке су почеле да преу и плету. Било је после тога топлије и нама и друговима у чети. Задатак је био најбоље обављен.

У Коштици се одржавао санитарски курс на коме су поред Кошticaчки биле и другарице из града. Предавања нам је држала Добрила Петронијевић. Курс је убрзано радио јер смо очекивале да нас сваког дана позову у чету. Прва помоћ је савладана потпу-

но, а другови кажу да треба да останемо и да је наш рад у граду неопходан. И у том очекивању три пута смо прешле потребно градиво.

У тим данима увек је неко одлазио у чету. Износиле смо друговима топло одело ван града, јер су једино лако обучени могли непримећени изаћи. Често смо одлазиле у Буар и Волујац и преносиле друговима вести о догађајима у граду. Тако смо једнога дана јавиле Вуколи Дабићу да је Цвета у затвору. Биле смо у сталном контакту са Одредом.

Када је требало организовати бекство другарице Цвете Дабић која се налазила у болници под стражом полиције, јер се у затвору разболела, у одреду су сматрали за најзгодније да је преко омладинки обавесте о утврђеном термину за бежање и о томе да ће је другови чекати иза болничког зида. Отишле смо у Буар на састанак. Добиле смо сат на коме су казаљке показивале 9 часова. Сат је стајао, а 9 часова је било време када је другарица Цвета требала да побегне. Трбало га је уручити и дати објашњење, а да све то не буде упадљиво. Бшта сам са Олгом Којадиновић и успут смо размишљале какав изговор да нађемо ако нас неко буде упитао код кога смо дошле. Тамо нисмо имале никог познатог и у договарању већ смо стигли у болницу. Одједаред је искрсла опасност. Бановски полицајац на мотоциклу ушао је у болничко двориште. Нас две смо биле збуњене. Наједном смо се нашле у једној од болничких соба. Случај је хтео да је у соби била нека жена из Коштице која се тих дана породила. Дивиле смо се њеној беби, а она је била изненађена нашом „посетом“. Кад нам је изгледало да је опасност прошла потражили смо другарицу Цвету. Нашли смо је у друштву на шетњи у пратњи полицајца. Сат је био уручен а у безазлене речи девојчица „тетка“ Цвети, полицајац није посумњао.

Било је више таквих гшјединачних задатака који су нам причињавали посебну част. Како су се рађале партизанске чете и повећавао Ужички одред, наши задаци су били све одговорнији. Победе нашег одреда су се низале, слобода се журила у град а ми смо је са нестрпљењем чекали.

Уочи 24. септембра, или на сам дан — не сећам се — чуло се да је дошла група партизана са Владаном Росићем, комесаром, у Коштички дом на преговоре са четницима. Бојали смо се преваре. Више омладинаца и омладинки чекало је пред зградом. У неку руку осећали смо се као позвани, у случају сукоба, да и ми нешто помогнемо. Тако смо се трудили да увек будемо од користи друговима из одреда као и комунистима у граду.

Знали смо да ће 24. септембра наш одред извршити напад на Ужице. Ми смо добили задатак да се распоредимо по граду у случају да буде неко рањен. Зборно место било је у Коштици. Сви курсисти су били на окупу: Добрила, Олга, Нада, Вера, Мица,

Ленка, Вита, Грозда, Јела, Милева и друге. Кренуле смо у град. Превијалиште ће бити иза Основне школе, код Ткачнице.

Био је леп, сунчан дан. Чини ми се да је било четири часа поподне. У граду као да није било никог. Улице су биле празне само је сунце миловало наше кровове. И сада каткад, ако у то време прођем кроз град, поново у мени оживи та узбудљива слика. Стрељачки строј партизана по брдима изнад Ужица. Видимо их како се брже спуштају у град. Круг се све више сужава да би се за који тренутак слио у центар. Борбе није било, па ни рањених. Непријатељ их није смео сачекати. Какво чудо! Пре три дана онолики топови побегоше испред малобројних пушчаних и митраљеских метака,

Пред градску општину стигла је Војкова чета. Уместо букета предали смо им сандук муниције, који смо сакупили по Крчагову, док су се четници, немачка замена, пијано мували по Ужицу. И хтела бих да кажем да су поред старијих и дечаци, сада већ одрасли људи, и нека ми опросте што ћу се вратити на некадашњи назив „клинци“/ извлачили муницију из ватре, изазване авионском бомбом, која се продужавала у дуготрајне експлозије складишта. Знали смо да ће то бити најлепши поклон за ослободиоце.

Убрзо је град био пун света. Изашли су Ужичани да дочекају ослободиоце. Митинг је био на тргу. Било је пуно цвећа и дуго очекиване радости. Наше јединице су марширале кроз град. Заорила се песма: „Подигла се Ужичка нахија“.

Дана МИЛОСАВЉЕВИЋ